Alternativbudget

för Umeå kommun 2026

Arbetarpartiet

Innehållsförteckning

Del ett: Ett tioårigt handlingsprogram för Umeå 2026-2036

Ingress. Vem styr Umeå – och i vilken riktning?	sid 4
Fråga 1-2. Någon måste stå till svars – för Äldreomsorgen och för Stöd och omsorg	sid 4
Fråga 3-5. Fler hyresrätter, vakthållande om Umeås identitet samt luftmiljön	sid 7
Fråga 6. Ökad lärartäthet i För- och grundskolan	sid 8

Del två: Arbetarpartiets Alternativbudget för 2026

Metod: Ärligt budgetarbete vs. försöken att trolla bort index och volym	sid 10
Alternativbudgetens tre målsättningar år 2026	sid 13
Så finansierar vi vår budget – ökade kostnader kräver ökade intäkter	sid 13
Arbetarpartiets satsningar – vi prioriterar kommunens basverksamheter	sid 14

Del tre: Alternativbudgeten i tabellform

Arbetarpartiets satsningar	sid 18
Besparingar, omfördelningar och inkomstökningar	sid 20
Summering av Alternativbudgeten	sid 21

Finansieringsbudget och låneskuld: En jämförelse mellan AP och S+MP	sid 22
Bilaga 1: **Arbetarpartiets Alternativbudget vs. Budgetförslaget från S+MP**	sid 24
Bilaga 2: **Två avgörande reformer** i ett tioårigt Handlingsprogram för Umeå kommun	sid 25
Bilaga 3: **Utredningsuppdrag**	sid 27

Del ett:

Ett tioårigt handlingsprogram för Umeå 2026-2036

Vem styr Umeå – och i vilken riktning?

Någon måste stå till svars!

Var ska Umeå vara år 2036 – om tio år?
Arbetarpartiets Alternativbudget för det kommande verksamhetsåret (2026) ska ses som det första steget i en trappa som tar sikte på 2036. Därav frågan ”var ska Umeå vara om tio år?”

För AP handlar det bland annat reformer inom sex (6) olika verksamheter.

Fråga 1 och 2

Någon måste stå till svars – för Äldreomsorgen och för Stöd och omsorg

Två av Arbetarpartiets mest prioriterade mål under de kommande tio åren är att reformera kommunens två socialförvaltningar. Vi syftar alltså Äldreomsorgsförvaltningen – som *förutsätts* ledas av Äldrenämnden. Vi syftar också på förvaltningen Stöd och Omsorg – som *förutsätts* ledas av Individ- och familjenämnden.

Arbetarpartiet anser att båda socialförvaltningarna måste få mer pengar. I äldreomsorgens fall krävs ökade ekonomiska resurser under (minst) en tioårsperiod. Detta för att genomföra en dramatisk ökning av personaltätheten samt av personalens utbildningsnivå. Detsamma gäller, delvis, för Stöd och omsorg.

Men för att *ökade ekonomiska resurser* ska ge önskat resultat anser vi att det även krävs *en ny ledarskapskultur* inom de två socialförvaltningarna. Och detta kommer inte att ske av sig självt. Det som krävs är krafttag från ett antal politiska partier samt att dessa partier har en tydlig uppfattning om vad som ska ersätta dagens osunda ledarskapskultur. Det är därför som vi säger att Umeå kommuns två socialförvaltningar måste reformeras – i grunden. I samband med detta måste någon eller några – tjänstemän, men också politiker – ställas till svars.

Skälen är kända. Men låt oss ändå repetera varför någon, eller några, måste ställas till svars.

1. Äldreomsorgen – vanvård till döds och misstänkt våldtäkt

Det förekommer vanvård inom den socialförvaltning som driver kommunens särskilda boenden för äldre. Det finns exempel på att vanvården har varit så grov – smärtsam och förnedrande – att upplevelsen måste ha varit *tortyrliknande* för de utsatta. Ansvariga chefer agerade aktivt för att dölja vanvården. Det krävdes visselblåsare för att vanvården skulle bli känd. I åtminstone ett fall har vanvården lett till döden för den utsatta. De ansvariga cheferna agerade återigen aktivt för att dölja detta – bland annat förfalskades en lex Sarah-anmälan för att dölja dödsfallet. Det krävdes en ny visselblåsning för att det skulle bli känt att vanvården hade lett till döden.

Kommunen bedriver också hemtjänst. Idag sitter en tidigare manlig anställd häktad misstänkt för fyra (4) fall av sexuella övergrepp på äldre kvinnor. Ett av fallen handlar om grov våldtäkt. Trots att anhöriga till en av de utsatta äldre kvinnorna polisanmälde mannen bestämde sig den ansvariga enhetschefen för två saker: dels att inte vidarebefordra misstanken om brott till sina högre chefer, dels att låta den för brott misstänkte mannen att arbeta vidare inom den kommunala hemtjänsten.

När händelserna blev kända reagerade de högre cheferna på ett liknande sätt som när det gällde vanvården (till döds) inom de särskilda boendena. Både verksamhetschefen och den biträdande verksamhetschefen försökte aktivt förminska de oförsvarliga misstag som begåtts av enhetschefen genom ett sällsynt provocerande uttalande. Dessa båda chefer sade offentligt att de hade ”tillit” till enhetschefens beslut att inte vidarebefordra misstanken om brott samt att tillåta den – för sexuella övergrepp polisanmälde - mannen att arbeta vidare. Trots den hårda kritiken mot de båda högre cheferna vidhöll den biträdande verksamhetschefen att hon fortfarande hade ”tillit” till enhetschefen *”utifrån hennes erfarenhet”* [1].

[1] Västerbottens-Kuriren, pappersupplagan, 16 maj 2025

Cheferna sluter leden – och politikerna backar

Det finns i skrivande stund inget som tyder på att någon, eller några, kommer att få stå till svars för allt oförsvarligt som skett. Verksamhetschefen för äldreomsorgen har gjort följande meningslösa uttalande: *"… Nu fokuserar vi på att tydliggöra våra rutiner och handlingsplaner för att det inte ska uppkomma igen …"*[1]. Och HR-chefen för äldreomsorgen har kompletterat med följande argument för att ingen chef ska drabbas av kritik: *"… Vi ser nu att vi har gjort fel, men det finns ingen anledning att leta syndabockar …"*[1].

Nej, varför leta - det är uppenbart vilka som är skyldiga

När det gäller vanvården på de särskilda boendena är det uppenbart vilka chefer som har känt till, men struntat i, över hundra avvikelserapporter samt förfalskat den lex Sarah-anmälan som handlade om vanvård till döds. Det är heller inte svårt att ta reda på vilka högre chefer som tillåtit detta att fortgå. När det gäller de misstänkta sexuella övergreppen handlar det om en enhetschef – och ett antal högre chefer som hållit, och fortfarande håller, nämnda enhetschef om ryggen.

2. Stöd och omsorg – det tydligaste exemplet på en osund ledarskapskultur -

där cheferna tagit över kontrollen. En arbetsmiljökartläggning som kommunen själv beställde 2020 visade redan då på bland annat:

- ett auktoritärt ledarskap,
- förekomsten av repressalier,
- en tystnadskultur.

År 2021 kunde lokalmedia avslöja att 27 socialsekreterare i den del av verksamheten som kallas "Barn och Unga" valt att inte längre arbeta med myndighetsutövning. De slutade, började studera, tog ledigt, o s v. Ett av de värsta exemplen på osund ledarskapskultur var då två visselblåsare blev så brutalt behandlade att de kände sig tvingade att lämna Umeå kommuns verksamhet. Till saken hör att de blivit lovade – av ledande politiker och höga chefer – att de inte skulle drabbas av repressalier om de slog larm om missförhållanden. Men de ledande politikerna och de höga cheferna ljög.

Många umebor har helt eller delvis tappat sitt förtroende för cheferna inom socialförvaltningen Stöd och omsorg. Förtroendeförlusten gäller även för de tongivande politikerna i Individ- och familjenämnden (IFN) – som alltså förutsätts leda verksamheten. Och det förlorade förtroendet är mycket begripligt. Under flera års tid har nämligen en rad granskningar riktat skarp kritik mot både själva förvaltningen (socialtjänsten) Stöd och omsorg men även mot de tongivande politikerna i Individ- och familjenämnden (IFN) i Umeå. Några exempel på kritiken:

- kommuns egen arbetsmiljökartläggning 2020
- kritik från IVO (Inspektionen för vård och omsorg)
- kritik från kommunens egna revisorer
- granskningar gjorda av VK och Folkbladet
- kritik från socialtjänstens egna anställda
- nu senast av en utredning gällande handläggning av umgängesbegränsningar mellan föräldrar och barn – som omhändertagits med stöd av LVU.

Även här har cheferna slutit leden – mönstret går igen

Den ovan återgivna kritiken har utlöst en rad hårda debatter under åren som gått. Detta både i och utanför fullmäktige. Ett betydelsefullt skäl till de hårda debatterna är det maktfullkomliga sätt på vilket socialtjänstens chefer, och vissa tongivande politiker i IFN, har bemött kritiken. Istället för att lyssna har cheferna – precis som inom äldreomsorgen – slutit leden. Sedan har cheferna, tillsammans med de mest tongivande politikerna inom IFN, gått till motangrepp – ofta på ett helt oacceptabelt sätt. Några exempel:

a) De högsta cheferna har, bland annat, försökt skrämma gruppledarna för partierna i fullmäktige med lögner. Cheferna påstod exempelvis att partierna, om de gick med på att träffa umebor som är kritiska mot socialförvaltningen Stöd och omsorg, riktade en "misstroendeförklaring" mot cheferna och verksamheten samt ifrågasatte hela "rättssystemet"!

b) Individ- och familjenämndens ordförande påstod, i samband med en debatt i fullmäktige, att en extern granskning av umgängesbegräsningar mellan föräldrar och barn som omhändertagits med stöd av LVU, vore är att

likna vid en form av spioneri,

c) nämndens vice ordförande har uppmanat socialtjänster ”runt om i Sverige” till domstolstrots! Detta om socialtjänsten och nämndernas myndighetsutövning skulle underkänns av domstolar.

Attityden i de båda socialförvaltningarna måste brytas

Även vid fruktansvärda missförhållanden och övergrepp inom kommunens verksamheter, samt oförsvarliga misstag i handläggningen av missförhållanden och övergrepp, sluter cheferna leden. Det har uppenbarligen utvecklats en ryggmärgsreflex inom chefssfären som går ut på skydda sig själva och skjuta budbäraren – oavsett om budbäraren består av personal som säger upp sig, visselblåsare, anhöriga eller media.

Och politikerna backar. Trots vanvård till döds och sexuella övergrepp inom äldreomsorgen har de nöjt sig med ytterligare en ”oberoende utredning” och en ”översyn av delegationsordningen”. Det är inget fel på sådana utredningar och översyner men de har hittills inte lett till några egentliga förändringar. Titta på alla utredningar som har gjorts inom socialtjänsten Stöd och omsorg. Återigen: Trots att utredningarna har visat på allvarliga brister har de endast lett till små, eller inga, förändringar.

Det som krävs är att de ytterst ansvariga – de folkvalda politikerna – måste *återta kontrollen* över de båda socialförvaltningarnas verksamheter. Och för att politikerna ska kunna återta kontrollen anser AP att det krävs minst tre (3) reformer:

A. Chefer måste ställas till svars

Äldreomsorgen: Med tanke på den förekommande och ibland tortyr-liknande vanvården, förfalskningen av en lex Sarah-anmälan för att dölja ett dödsfall, att en anställd som polisanmälts för sexuella övergrepp tillåts arbeta vidare, att högre chefer reflexmässigt sluter leden även då fullständigt oacceptabla och sannolikt brottsliga förhållanden uppdagas ***krävs att vissa chefer i Umeå kommun avskedas – eller omplaceras.***

Detsamma gäller för socialtjänsten Stöd och omsorg: Även här måste cheferna ställas till svars. Det räcker med chefernas försök att, genom hot och lögner, försöka skrämma partiernas gruppledare från att träffa kritiska umebor samt deras behandling av de båda visselblåsarna. Det finns grund för att avskeda, eller omplacera, vissa chefer. Möjligheten att avskeda eller omplacera chefer inom bland annat Äldreomsorg och Stöd och omsorg utgör en av de reformer som AP strävar efter att genomföra – snarast. Vi har därför avsatt 5 miljoner till en särskild omskolningsfond i vår Alternativbudget för 2026 (se sid 16).

B. Även politiker i nämnderna måste kunna ställas till svars

Efter varje val måste ledamöterna i Sveriges 290 kommunfullmäktigen, i sin tur, välja de ledamöter som ska ingå i de politiska nämnderna inklusive Kommunstyrelsen. I Umeå brukar detta vara en ren formalitet. Skälet är att partierna i fullmäktige nästan alltid har gjort upp, i förväg, om hur platserna i nämnderna ska fördelas mellan partierna. Sedan har de olika partierna, också i förväg, fördelat sina platser i nämnderna mellan de egna företrädarna.

Men det finns inga lagliga hinder för en ledamot i kommunfullmäktige att resa invändningar mot valet av en viss person till en viss nämnd. En ledamot i fullmäktige har rätt att både argumentera emot att fullmäktige väljer en viss person till, exempelvis, Äldrenämnden. En ledamot i fullmäktige har även rätt att begära omröstning i syfte att stoppa fullmäktige från att välja en viss person till ledamot i exempelvis Äldrenämnden.

Detta är en av de få möjligheter som finns för att göra en viss politiker personligt ansvarig för tidigare missförhållanden i den nämnd – eller i den förvaltning vars verksamhet nämnden ansvarar för – till vilken politikern är tänkt att återväljas. Det är väldigt viktigt att vid behov ta vara på denna möjlighet. *För även politiker måste kunna göras personligt ansvariga för den verksamhet de leder.*

Den beskrivna möjligheten är ett av få sätt att tvinga partierna att ställa högre krav på sina företrädare i de olika nämnderna – speciellt i de nämnder som innehåller myndighetsutövning.

Ökade krav är viktiga för att pressa politikerna att återta kontrollen från de chefer som idag, i praktiken, har övertagit kontrollen – speciellt över de verksamheter som innehåller myndighetsutövning. Till dessa hör socialförvaltningarna Äldreomsorgen samt Stöd och omsorg.

Att politikerna ska återta kontrollen utgör en annan av de reformer som AP vill genomföra.

C. Osund ledarskapskultur måste brytas med ökat personalinflytande

Den tredje åtgärden – efter att vissa chefer avskedats eller omplacerats, samt en förändring som gör att även politiker regelbundet ställs till svars – är att dagens osunda ledarskapskultur bryts och ersätts med ett processorienterat arbetssätt där ökat personalinflytande utgör ett avgörande inslag.

Ett ökat personalinflytande krävs för att skapa en ny ledarskapskultur – vilket är absolut nödvändigt för att de folkvalda politikerna ska klara av att återta kontrollen över verksamheten. Speciellt inom Äldreomsorgen samt Stöd och omsorg.

Ökat personalinflytande är även nödvändigt för att mer pengar till socialnämnderna ska användas på ett bättre sätt än som vad är fallet idag. Ett ökat personalinflytande utgör den tredje reformen som AP vill genomföra.

En fjärde reform handlar om en (minst) tioårig satsning på ökade ekonomiska resurser till äldreomsorgen. Syftet med den ekonomiska satsningen är att öka personaltätheten och utbildningsnivån – inklusive språkkunskaperna – samt inrätta en utbildnings- och karriärstege. AP vill även öka resurserna till Stöd och omsorg – IFN:s verksamhetsområde.

Övriga viktiga områden i Umeå kommun för AP

Fråga 3 – 5

Fler hyresrätter, vakthållande om Umeås identitet samt luftmiljö

Inför valet nästa år kommer Arbetarpartiet att göra sitt bästa för att ta fram ett antal viktiga förslag när det Umeås långsiktiga utveckling även när det gäller tre andra, sammanhängande, områden.

3. Sedan 2006 har vi varit intensivt engagerade i att minska koncentrationen av kvävedioxid och partiklar i luften i centrala Umeå. Vi kommer att fortsätta arbetet för en bra luftmiljö – bl a genom att hålla tanken på en samordnad varudistribution levande.
4. Framöver kommer vi även att försöka lägga förslag på var fler bostäder, främst i form av hyresrätter, borde byggas. Vi strävar efter nya större bostadsområden. Umeå behöver fler bostäder inte minst för "unga vuxna".
5. En ytterligare fråga handlar om utformningen av såväl Umeås centrala, som mer perifera, delar. Vårt mål är att kombinera byggandet av fler bostäder med en vilja att slå vakt om Umeås identitet. Det handlar om kommunens byggnadskultur – vilket kräver en strävan efter både harmoni och respekt - då nya bostäder växer fram i närheten av gamla. Ett led i detta är att kommunen även slår vakt om öppna platser. Det handlar både om kvarvarande grönytor och andra ytor som ännu inte är bebyggda.

Avskräckande exempel: Placeringen av badhuset mitt i centrala Umeå - på en stor, öppen och uppskattad yta - innebar en *brutalisering* av stadskärnan. Detsamma innebar placeringen av kulturhuset Väven mitt bland en rad identitetsskapande byggnader intill älven. Ett tredje exempel på den brutalisering som har förekommit är den stadsmiljö som har skapats på och runt Rådhustorget. Förtätningen av centrala Umeå har drivits alldeles för långt.

Sammanfattning

Arbetarpartiet hoppas kunna utarbeta en sorts översiktsplan för hur kommunen ska växa. Vi strävar alltså efter fler bostäder. Samtidigt vill vi stoppa dagens "vilda västern"- mentalitet där detaljplaner, även de som strider mot översiktsplaner, godkänns alltför lättvindigt. Vissa detaljplaner bidrar både till trafikkaos och försämrad luftmiljö. Även detta bidrar till att brutalisera staden och sabotera boendemiljöer.

Här hoppas AP kunna lägga fram reformer som skulle förbättra Umeå fram till 2036.

Fråga 6

Ökad lärartäthet i För- och grundskolan

6. Arbetarpartiet vill även prioritera andra verksamheter i Umeå kommun. En sådan är för- och grundskolan. Detta märks när det gäller vår strävan efter att öka lärartätheten i samband med att antalet barn och elever minskar.

Vi vill ta de första stegen redan i budgeten för 2026 för att vända trenden i rätt riktning. Reformer brukar ta lång tid.

Del två:
Arbetarpartiets Alternativbudget för 2026

Ärligt budgetarbete vs. **försöken att trolla bort index och volym**

Årets budgetarbete har varit svårare än någonsin tidigare.

Skälet är att den politiska ledningen i Umeå kommun har fattat ett beslut vars syfte är att ***dölja de förändrade ekonomiska förutsättningarna*** för förvaltningarnas verksamheter. Den politiska ledningen har nämligen beslutat att de politiska nämnderna – som förutsätts leda verksamheten i kommunens olika förvaltningar – inte längre ska ta fram uppgifter rörande hur mycket ***mer pengar*** som krävs under det kommande verksamhetsåret (2026), för att uppnå ***samma*** ekonomiska förutsättningar som under innevarande verksamhetsår (2025), när det gäller att utföra de uppgifter som åligger förvaltningarna.

Kommunens politiska ledning vill alltså inte längre att fullmäktiges partier, och därmed inte heller Umeå kommuns medborgare, ska känna till förändringarna när det gäller:
■ **Index** (pris- och löneökningar),
■ **Volym** (ökningar eller minskningar av kostnader till följd av bland annat förändringar när det gäller *antalet* barn, elever och äldre som behöver utbildning, omsorg eller annan kommunal service).

Kommentar 1: Det är förändringarna av index och volym som innebär att exempelvis äldreomsorgen behöver *mer pengar* under budgetåret 2026, för att verksamheten ska kunna bedrivas med *samma kvalitet* som under budgetåret 2025.

Ett exempel: Inför verksamhetsåret 2025 påstod S+MP att de gjorde en ekonomisk *satsning* på äldreomsorgen med 62,5 miljoner – detta i jämförelse med verksamhetsåret 2024. Men tar vi hänsyn till de ökade kostnaderna, på grund av förändringarna i index och volym, raderades hela den påstådda satsningen ut - och förvandlades istället till en minskning av de ekonomiska resurserna för äldreomsorgen med 0,3 miljoner!

Skillnaden mellan att ta hänsyn till index och volym, och att trolla bort dessa, uppgick alltså till hela 62,8 miljoner! Alternativt uttryckt: Det hade krävts att S+MP hade avsatt 62,8 miljoner mer för att dessa båda partier skulle ha kunnat hävda att äldreomsorgen fått samma ekonomiska förutsättningar som året innan. Vi återkommer till de förändrade förutsättningar som index och volym orsakar mellan verksamhetsåren 2025 och 2026 i tabellen som återfinns i slutet av detta avsnitt.

Kommentar 2: Den politiska ledningen försöker alltså medvetet dölja förändringarna i index och volym – just för att dessa förändringar oftast har inneburit att förvaltningarna behöver *mer pengar* för att kunna bedriva samma verksamhet med *samma kvalitet* som föregående år. Den ledning som försöker dölja förändringarna i index och volym försöker vanligtvis trolla bort vad som skulle kunna kallas för ”dolda automatiska nedskärningar”. Detta är särskilt viktigt att ha klart för sig när det gäller påstådda satsningar på exempelvis äldreomsorg och på individ- och familjeomsorg - kommunens båda socialförvaltningar.

Kommentar 3: Tidigare var det en självklarhet att ta hänsyn till *förändringar* i index och volym i budgetarbetet. Den politiska ledningens försök att, stegvis, trolla bort de förändrade förutsättningarna som index och volym innebär för förvaltningarnas verksamheter inleddes 2019. Alternativt uttryckt: Den politiska ledningens försök att introducera ”dolda automatiska nedskärningar” inleddes 2019.

För Arbetarpartiet (AP) är det däremot en hedersfråga att kunna presentera siffror som, så korrekt som möjligt, beskriver de förändrade ekonomiska förutsättningar som index och volym innebär för förvaltningarnas verksamheter. Vi brukar redogöra för dessa förändrade förutsättningar i samband med att vi presenterar vår Alternativbudget – och då även passa på att avslöja de felaktigheter som uppstått i de partiers budgetar där hänsyn inte har tagits till förändringar i index och volym.

Arbetarpartiet (AP) strävar alltså efter att åskådliggöra precis det som kommunens politiska ledning försöker

dölja, nämligen det ökade behovet av pengar till en verksamhet som oftast blir resultatet då förändringarna i index och volym tas med i budgetarbetet. *För AP är avslöjandet av de "dolda automatiska nedskärningarna" - som vanligtvis blir resultatet då effekten av index och volym trollas bort - minst lika viktiga som presentationen av vår Alternativbudget.*

AP vill kunna beskriva de förändrade ekonomiska förutsättningarna mellan de olika verksamhetsåren så korrekt som möjligt. Därför har vi skrivit till alla förvaltningar i Umeå kommun. Därför har vi också varit i kontakt med Sveriges Kommuner och Regioner (SKR). Vi har lagt ned mycket arbete på att få fram siffror som, på ett så korrekt sätt som möjligt, beskriver förändringarna i index och volym mellan verksamhetsåren 2025 och 2026. Vi har gjort detta för att vi ska kunna ta hänsyn till de förändrade förutsättningar som orsakas av index och volym – när det gäller förvaltningarnas olika verksamheter – i vårt eget budgetarbete. Och för att vi ska kunna avslöja vilka påstådda satsningar som inte är några satsningar – utan ibland till och med döljer direkta nedskärningar.

Så här har vi räknat:

1. Äldrenämnden, Individ- och familjenämnden samt Umeregionens brand- och räddningsnämnd

Dessa tre nämnder har kunnat ge oss siffror som visar hur mycket verksamheten fördyras på grund av index, volym och även ökade lagkrav. Dessa uträkningar är alltså gjorda av kommunens egna tjänstemän.
Dessa tre nämnder utgör tillsammans ca 35 procent av kommunens hela driftsbudget.

2. Tekniska nämnden

För denna nämnd har vi fått uppgifter om att a) de ökade kostnaderna för index uppgår till 47 miljoner samt att b) de pengar som nämnden tilldelades genom den "centrala" uppräkningen (64,6 miljoner) räcker för att täcka nämndens ökade behov för både index och volym. Baserat på dessa båda uppgifter har vi räknat med siffran 17,6 miljoner för ökade kostnader till följd av volym (64,6 - 47 = 17,6).
Denna nämnd utgör ca 15 procent av kommunens hela driftsbudget.

3. Gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden

När det gäller index har vi räknat ut denna summa med hjälp av SKR:s modell för "prisindex kommunal verksamhet" (PKV). Enligt PKV beräknas löne- och prisökningarna uppgå till 3,1 procent i kommunal verksamhet under 2026 jämfört med 2025. Då löneutvecklingen inom skolan är något bättre än snittet inom den kommunala verksamheten har vi dock räknat upp index med 3,3 procent – på vårt eget ansvar. Siffran för volymökningarna har vi fått från utbildningsförvaltningen.
Denna nämnd utgör ca 7 procent av kommunens hela driftsbudget.

4. För- och grundskolenämnden

När det gäller index har vi även här räknat ut denna summa med hjälp av SKR:s modell för "prisindex kommunal verksamhet" (PKV). När det gäller volym har denna varit svårare att räkna ut. I förvaltningens material anges att kostnaderna för volym beräknas minska med 15 miljoner under 2026. Denna siffra baserades på att den gamla befolkningsprognosen (P24) visade att det skulle bli 161 färre elever under 2026 jämfört med 2025. Detta innebär en ungefärlig kostnad på 93 200 kronor per elev. Men den nya befolkningsprognosen (P25) visar att det blir hela 281 färre elever. Om vi skulle räkna på samma sätt som utbildningsförvaltningen, dvs att en elev kostar ca 93 200 kronor, innebär detta att kostnaderna för volym skulle minska med ca 26,2 miljoner. Vi räknar dock inte med att det kommer att vara möjligt att minska kostnaderna fullt så mycket, utan vi stannar vid 24 miljoner – på vårt eget ansvar.
Denna nämnd utgör ca 24 procent av hela driftsbudgeten.

Tillsammans utgör dessa nämnder ca 80 procent av kommunens totala driftsbudget.

5. Övriga nämnder

Enligt beskeden från de förvaltningar som *övriga nämnder* ansvarar för täcker den "centrala" uppräkningen i stort sett den fördyring som sker på grund av indexuppräkningen. När det gäller volymökningar har de förvaltningar som *övriga nämnder* ansvarar för inte kunnat ge något besked.

Sammanfattning. Detta innebär att de enda uppgifter som AP saknar är de fördyringar som ökade volymer skulle kunna innebära för mindre än 20 procent av kommunens verksamhet. Därmed anser vi oss ha presenterat siffror som, så korrekt som möjligt, beskriver de förändrade ekonomiska förutsättningar som index och volym innebär för förvaltningarnas verksamheter. Som vi tidigare nämnt är detta en hedersfråga för Arbetarpartiet.

Tabell: Uträkning av utgångsläget för 2026

	Kolumn 1 **Budget 2025**	Kolumn 2 **Index och volym**	Kolumn 3 **Övrigt (bl a pensioner)**	Kolumn 4 **Utgångsläge 2026**
Kommunstyrelsen	-1 315,7	-39,4	38,8	-1 316,3
Tekniska nämnden	-1 554,4	-64,6	4,7	-1 614,3
För- och grundskolenämnden	-2 338,0	-53,4	11,9	-2 379,6
Gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden	-651,8	-36,6	3,5	-684,9
Individ- och familjenämnden	-1 774,8	-96,9	7,4	-1 864,3
Äldrenämnden	-1 396,7	-108,3	6,7	-1 498,4
Byggnadsnämnden	-62,9	-2,6	0,5	-65,0
Miljö- och hälsoskyddsnämnden	-21,8	-0,9	0,3	-22,3
Kulturnämnden	-169,7	-6,3	0,8	-175,2
Fritidsnämnden	-158,7	-5,9	0,7	-163,9
Kommunfullmäktige	-4,0	-0,1	0,0	-4,0
Valnämnden	-3,5	-16,5	0,1	-19,9
Personalnämnden	-1,3	-0,1	0,0	-1,3
Umeåregionens brand- och räddningsnämnd	-86,4	-19,4	0,5	-105,3
Överförmyndarnämnden	-16,2	-0,7	0,1	-16,8
Gemensam IT-nämnd Umeå-Skellefteå-Vännäs	0,0	0,0	-1,9	-1,9
Gemensam PA-nämnd Umeregionen	0,0	0,0	-4,7	-4,7
Summa nämnder	**-9 555,9**	**-451,6**	**69,3**	**-9 938,2**

Kommentarer till tabellen:
* Kolumn 1. Denna kolumn visar den budget som kommunfullmäktige antog för verksamhetsåret 2025 inklusive små justeringar som skett i efterhand.
* Kolumn 2. I denna kolumn presenterar vi de fördyringar som respektive nämnd drabbas av utifrån de förändringar av index och volym som vi har redogjort för i resonemanget ovan.
* Kolumn 3. Denna kolumn visar främst de minskade pensionskostnader som nämnderna får under 2026.
* Kolumn 4. I denna kolumn har vi sammanfattat det som utgör utgångsläget inför 2026. Det vill säga den summa som varje nämnd behöver för att upprätthålla samma kvalitet i verksamheten under 2026 som under 2025. För att klara detta krävs 451,6 miljoner extra.

Alternativbudgetens tre målsättningar

1. Kompensera kostnadsökningar på grund av index och volym

Vår helt övergripande målsättning är att kompensera kommunens nämnder och förvaltningar för verksamheternas ökade nettokostnader under 2026. Dessa kostnadsökningar kallas för ***index och volym*** beror främst på pris- och löneökningar samt ett ökat behov av verksamhet på grund av exempelvis fler äldre som behöver äldreomsorg och fler elever i gymnasieskolan.

■ Nettokostnaderna för index och volym ökar med **451,6 miljoner** under 2026.

2. Kompensera för kostnadsökningar till följd av nya lagar

Till detta kommer en rad kostnadsökningar som beror på ***nya lagar*** som ställer krav på verksamheterna. Vi finansierar dessa kostnadsökningar på grund av nya lagkrav under respektive nämnd.

■ Kostnaderna för nya lagkrav uppgår till ca **20 miljoner**.

3. Satsningar på höjd kvalitet i kommunens basverksamheter

Slutligen genomför vi ett antal ***reella och kvalitetshöjande satsningar*** utöver kompensationen för index och volym. Dessa satsningar sker främst inom kommunens basverksamheter och fördelar sig på följande vis:

■ Äldreomsorgen **86 miljoner**
■ Individ- och familjeomsorgen **53 miljoner**
■ Förskola, grundskola och gymnasier **16 miljoner**
■ Underhåll av gator och fastigheter **18 miljoner**
■ Miljö och klimat **12 miljoner**
■ Föreningslivet **2 miljoner**
■ Ledarskapskultur och personalpolitik **5 miljoner**
Totalsumma: **192 miljoner**

Vi specificerar våra satsningar mer detaljerat under avsnittet ”Arbetarpartiets satsningar” nedan.

Så finansierar vi vår budget

Ökade kostnader kräver ökade intäkter

1. Skatter, generella statsbidrag och utjämningssystem

■ Under 2026 förväntas Umeå kommuns intäkter från skatter, generella statsbidrag och utjämningssystem att öka med **463,8 miljoner**.

2. Minskade pensionskostnader m.m

Den höga inflationen innebar att kommunens pensionskostnader skenade iväg från ca 400 miljoner per år till drygt 800 miljoner under åren 2022-2024. När inflationen nu har sjunkit ger det kommunens nämnder mer pengar att röra sig med.

■ För 2026 innebär det ett netto på **69,3 miljoner**.

3. Inkomstökningar, besparingar och omfördelningar

Den ekonomiska situationen i världen präglas av osäkerhet och låg tillväxt. Den svenska ekonomin har befunnit sig i en lågkonjunktur under nästan tre års tid. Även om Umeå klarat sig relativt väl måste kommunen ha en beredskap för svårare tider. Detta kräver en hårdare prioritering av den lagstadgade basverksamheten. Det är mot denna bakgrund som Arbetarpartiet genomför ett antal besparingar och omfördelningar av kommunens resurser motsvarande totalt **131,8 miljoner**. Se nedan.

Besparingar inom KS

■ Minskade politiska overheadkostnader

■ Minskade sjukskrivningar: högre personaltäthet + processorienterat arbetssätt
Totalt **20,0 miljoner**

■ Minskade anslag: Norrlandsoperan, Bildmuseet, Folkets hus, Curiosum samt omorganisation av Gitarrmuseet
Totalt **14,8 miljoner**

■ Minskade anslag: oförutsedda behov, näringslivsservice, kommunikationsenheten
Totalt **25,3 miljoner**

■ Halverade anslag för tillväxt och verksamhetsutveckling
Totalt **25,4 miljoner**

Besparingar under Kulturnämnden
■ Kvinnohistoriska museet samordnas med länsmuseet, vilket ger **6,0 miljoner**
■ Kulturskolan återförs till För- och grundskolenämnden, vilket ger **5,0 miljoner**
(Differensen förklaras av samordningsvinster då kulturskolan åter hamnar under FGN)

Investeringar (KS)
■ Minskad investeringsbudget: lägre avskrivningar och räntekostnader ger **35,3 miljoner**

Arbetarpartiets satsningar

Vi prioriterar kommunens basverksamheter

A. **Äldreomsorgen måste sättas i första rummet under minst 10 år**

Äldreomsorgen i Umeå är i skriande behov av ett trendbrott i form av ökade resurser. 30 år av nedskärningar har skapat en negativ spiral som måste brytas:
* *Personaltätheten.* Under 1990-talet gick det ca nio anställda på tio äldre på kommunens särskilda boenden. Idag är det fem anställda som tar hand om samma antal äldre – en halvering.
* *Personalutbildning*. Andelen utbildad personal har minskat kraftigt. År 2016 var uppåt 70 procent utbildade undersköterskor. Idag är denna andel nere på 52 %. Samtidigt har andelen med bristande språkkunskaper ökat.

Denna negativa spiral har bidragit till dagens vanvård på särskilda boenden som inneburit dödsfall samt sexuella övergrepp inom hemtjänsten där en misstänkt tillåtits arbeta vidare. Ett annat uttryck för den negativa spiralen är den tystnadskultur som vuxit fram pga rädsla och visselblåsarskandaler.

Det vi beskrivit är inte vad som präglar hela äldreomsorgen i Umeå. Men om det inte sker ett trendbrott – i form av en tioårig satsning – kan det bli verkligheten för en långt större del av äldreomsorgen inom en nära framtid.

I ord håller de flesta partier med om att den negativa spiralen måste brytas. Men ord är billiga. Ska ett verkligt trendbrott ske, i äldreomsorgens verksamheter, krävs en kraftfull och långsiktig satsning på personalen. Detta kommer att kosta.

Handlingsprogram för äldreomsorgen
Det är mot denna bakgrund som Arbetarpartiet vill sätta äldreomsorgen i första rummet under en period på tio år. Vårt handlingsprogram är utarbetat under många år av dialog och kontakter med personal på äldreboenden och hemtjänst. Några viktiga inslag i handlingsprogrammet:
* Ökad personaltäthet – den grundläggande förutsättningen för trendbrottet,
* Större andel undersköterskor – för en höjd kunskapsnivå,
* Alla ska ha minst en utbildning till vårdbiträde,
* Vidareutbildning i svenska språket för de som behöver,

* Utbildnings- eller karriärstege för mer attraktiva jobb. Exempel: vårdbiträden uppmuntras bli undersköterskor, undersköterskor ges möjlighet att specialisera sig inom demens, psykiatri, handikapp eller palliativ vård. Detta nödvändiga kunskapslyft måste subventioneras av kommunen – och synas i lönebeskedet.

För att ta det första steget i det tioåriga handlingsprogrammet föreslår vi följande satsningar i vår Alternativbudget för 2026:
■ Vi lägger 40,0 miljoner på ett första steg i en satsning för att öka personaltätheten.
■ Vi lägger 25,0 miljoner på att införa en utbildnings- och karriärstege inom äldreomsorgen.
■ Vi avsätter 15,0 miljoner till en sänkning av egenavgifterna inom hemtjänsten.
■ Vi genomför satsningarna på ramtid inom hemtjänsten och arbetsskor (som S+MP). Kostnad: 6,0 miljoner.
■ Vi höjer ersättningarna till hemtjänstutförarna som en del i att vi ger full täckning för index och volymökningar.

Kommentar: Vår satsning är därmed 72,7 miljoner större än den S+MP gör.

B. **Övriga nämnder**

1. Individ- och familjenämnden
Inom Individ- och familjenämnden ingår bland annat funktionshinderomsorgen med olika boenden. Även här finns det behov av att öka personaltätheten samt erbjuda personalen vidareutbildning i syfte att både behålla erfaren personal och för att underlätta rekryteringen av ny personal. Den 1 juli 2025 träder dessutom en ny socialtjänstlag i kraft som innebär den största omställningen av den svenska socialpolitiken på 40 år. Detta ställer nya krav på verksamheten.

■ Vi anslår 25,0 miljoner för att öka personaltätheten.
■ Vi lägger 15,0 miljoner på ett första steg i en utbildnings- och karriärstege inom funktionshinderomsorgen.
■ Vi skjuter till 10,0 miljoner i extra omställningsresurser med anledning av den nya socialtjänstlagen.
■ Vi genomför satsningarna på ramtid inom hemtjänsten och arbetsskor (som S+MP). Kostnad: 3,0 miljoner.

Kommentar: Arbetarpartiets satsning är 48,1 miljoner större än den S+MP gör.

2. För- och grundskolenämnden
Under en lång rad år har antalet förskolebarn och skolelever i Umeå ökat. Trots att kommunen byggt många nya förskolor och rekryterat ny personal har det varit svårt att nå målet på 15 barn per barngrupp. De senaste åren har barnafödandet minskat kraftigt. Mellan åren 2020-2025 har det blivit drygt 900 färre barn i förskoleåldern i Umeå. I detta läge finns en möjlighet för kommunen minska barngrupperna inom förskolan. Detta skulle förbättra arbetsmiljön för förskolepersonalen och lärandet för barnen.

■ Vi satsar 10,0 miljoner på att behålla personal och minska barngrupperna inom förskolan.
■ Vi anslår 3,0 miljoner på att tillskapa fler platser i resursskola och särskilda undervisningsgrupper. Detta skulle gynna elever med behov av särskilt stöd som exempelvis barn med neuropsykiatriska funktionsnedsättningar (NPF).
■ Vi anslår 8,5 miljoner för att kompensera för skärpta lagkrav gällande skolbibliotek, professionsprogram och 10-årig grundskola.
■ Vi ställer oss bakom S+MP-satsningen på arbetsskor. Kostnad: 1,0 miljon.

■ Kulturskolan återförs till För- och grundskolenämnden från Kulturnämnden. Detta ökar budgeten för FGN med 33,1 miljoner samtidigt som Kulturnämndens budget minskar med 40,1 miljoner. Skillnaden beror på de samordningsvinster som uppstår.

Kommentar: Arbetarpartiets satsning på För- och grundskolenämnden är 53,2 miljoner större än den S+MP gör.

3. Gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden
När det gäller gymnasie- och vuxenutbildningen har ett antal nya lagkrav tillkommit som verksamheten måste finansiera. Det handlar bland annat om att skollagen har fått ett nytt säkerhetskapitel som ställer högre krav på att

skolorna ska vidta åtgärder som förhindrar att obehöriga får tillträde till lokalerna. Det har även tillkommit ett nationellt professionsprogram för rektorer och lärare som syftar till att förbättra möjligheterna till kompetensutveckling.

■ Vi avsätter 2,5 miljoner för att kompensera för de skärpta lagkraven.
■ Vi avsätter även 2,0 miljoner för sommarjobb till de lägre årskurserna på gymnasiet.

Kommentar: Arbetarpartiets satsning är 8,6 miljoner större än den S+MP gör.

4. Tekniska nämnden

I över ett decennium har de styrande i Umeå kommun gjort neddragningar inom Tekniska nämnden. Detta har bland annat drabbat kommunens gator och de fastigheter i vilka kommunens verksamheter (som utbildning och omsorg) bedrivs. Arbetarpartiet vill bryta denna trend. Till detta kommer dessutom nya krav vad gäller civil beredskap, belysning och energieffektivisering som läggs på Tekniska nämnden.

■ Vi anslår 5,0 miljoner för att utöka budgeten rörande fastighetsunderhåll.
■ Vi ställer oss bakom S+MP-satsningen på civil beredskap. Kostnad: 3,0 miljoner.
■ Klimatförändringarna innebär nya problem när det gäller vinterväghållningen. I norra Sverige väntas nederbörden öka vilket leder till kraftigare snöfall. Även problemen med snö som faller, smälter och sedan fryser till is riskerar att bli vanligare. Därför ökar vi budgeten för vinterväghållningen med 10,0 miljoner.

Kommentar: Arbetarpartiets satsning är 3,1 miljoner större än den S+MP gör.

5. Miljö- och hälsoskyddsnämnden

För att slå vakt om miljö och klimat vill vi inleda en försöksverksamhet med samordnad varudistribution. En rad kommuner i Sverige har satsat på denna typ av verksamhet. Liknande satsningar i bland annat Linköping har gett minskade utsläpp från tung trafik med uppåt 50 procent.

■ Vi avsätter 5,0 miljoner till satsningen på samordnad varudistribution.

Kommentar: Våra satsningar är 4,7 miljoner större än S+MP.

6. Fritidsnämnden

Det finns få verksamheter där varje satsad krona från kommunen ger så stor utdelning som genom det frivilligarbete som utförs inom ramen för föreningslivet. Föreningslivet spelar även en viktig roll när det gäller att motverka segregering och rekrytering av ungdomar till kriminalitet. Detta vill vi slå vakt om.

■ Vi anslår 2,0 extra miljoner till föreningslivet.

7. Kommunstyrelsen

Skandalen rörande kommunens visselblåsarfunktion utgör det senaste i en rad exempel på framväxten av en auktoritär kultur inom ett skikt av chefer i Umeå kommun. Vi vill genomföra ett antal reformer i syfte att förändra ledarskapskulturen (se del ett). Detta kan komma att innebära omplacering och omskolning av vissa chefer och direktörer. Som ett led i detta vill vi även fastanställa 500 tillfälligt anställda som ett led i att förbättra anställningstryggheten och uppmuntra personal att stanna hos kommunen.

■ Vi avsätter 5,0 miljoner till en omskolningsfond för bättre ledarskapskultur bland kommunens chefer.
■ Vi avsätter 7,0 miljoner till en satsning på kollektivtrafiken (samma som S+MP).

Anslagen för verksamhetsutveckling

Under de senaste åren har de styrande infört en rad s.k. ”verksamhetsutvecklingsanslag”. Ansvaret för dessa har legat på Kommunstyrelsen trots att utvecklingen av verksamheterna egentligen ligger under andra nämnder och förvaltningar. Vi har därför flyttat dessa anslag från KS till Tekniska nämnden samt Individ- och familjenämnden. I samband med flytten har vi halverat anslagen.

Del tre:
Alternativbudgeten i tabellform

Arbetarpartiets satsningar

Äldrenämnden	
Vi finansierar index och volymökningar fullt ut	
Ökad personaltäthet – steg ett	40,0 milj
Utbildnings- och karriärstege inom äldreomsorgen	25,0 milj
Sänk egenavgifterna inom hemtjänsten	15,0 milj
Höjd ersättning till hemtjänstutförare *(ingår i index och volym)*	0,0 milj
Ramtid inom hemtjänsten *(samma som S+MP)*	5,0 milj
Arbetsskor *(samma som S+MP)*	1,0 milj
SUMMA	**86,0 milj**

Individ- och familjenämnden	
Vi finansierar index och volymökningar fullt ut	
Ökad personaltäthet – steg ett	25,0 milj
Utbildnings- och karriärstege inom funktionshinderomsorgen – steg ett	15,0 milj
Verksamhetsutveckling social hållbarhet *(flytt från Kommunstyrelsen – halverat bidrag)*	3,0 milj
Omställningsresurser ny Socialtjänstlag	10,0 milj
Arbetsskor *(samma som S+MP)*	1,0 milj
Ramtid inom hemtjänsten *(samma som S+MP)*	2,0 milj
SUMMA	**56,0 milj**

För- och grundskolenämnden	
Vi finansierar index och volymökningar fullt ut	
Barnkullarna minskar - behåll personal och minska barngrupperna	10,0 milj
Satsning på resursskola och särskilda undervisningsgrupper för bl a NPF-elever	3,0 milj
Arbetsskor *(samma som S+MP)*	1,0 milj
Skärpta lagkrav:	
Skolbibliotek	6,5 milj
Professionsprogram rektorer, lärare och förskollärare	1,0 milj
10-årig grundskola	2,0 milj
SUMMA	**23,5 milj**

Gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden	
Vi finansierar index och volymökningar fullt ut	
Sommarjobb för lägre årskurser	2,0 milj
Skärpta lagkrav:	
Professionsprogram rektorer och lärare	1,5 milj
Säkerhetskapitel i skollagen	1,0 milj
SUMMA	**4,5 milj**

Tekniska nämnden	
Vi finansierar index och volymökningar fullt ut	
Utökad budget för vinterväghållningen	10,0 milj
Utökad budget för fastighetsunderhållet	5,0 milj
Civil beredskap *(samma som S+MP)*	3,0 milj

Verksamhetsutveckling omställning *(flytt från Kommunstyrelsen – halverat bidrag)*	3,0 milj
Verksamhetsutveckling klimat *(flytt från Kommunstyrelsen – halverat bidrag)*	1,5 milj
SUMMA	**22,5 milj**

Fritidsnämnden

Utökat aktivitetsstöd till föreningar – motverka ungdomskriminalitet och segregering	2,0 milj
SUMMA	**2,0 milj**

Miljö- och hälsoskyddsnämnden

Försöksverksamhet samordnad varudistribution	5,0 milj
SUMMA	**5,0 milj**

Kommunstyrelsen

Fastanställ 500 tillfälligt anställda – avskaffa allmän visstid	0,0 milj
Omskolningsfond för bättre ledarskapskultur	5,0 milj
Ökad satsning på kollektivtrafiken *(samma som S+MP)*	7,0 milj
SUMMA	**12,0 milj**

Brand- och räddningsnämnden

Vi finansierar index och volymökningar fullt ut

TOTALSUMMA satsningar på olika verksamheter	**211,5 milj**

Besparingar, omfördelningar och inkomstökningar

Kommunstyrelsen	
Politiska overheadkostnader	10,0 milj
** Ersättningar till kommunalråd samt ordförande, vice ordf och andre vice ordf i nämnderna sänks*	
** Mötesarvodena sänks – ersättning för förlorad arbetsinkomst bibehålls*	
** Omställningsstöden för tidigare arvoderade politiker förändras för att motverka missbruk*	
Minskade sjukskrivningskostnader	10,0 milj
** Ökad personaltäthet inom äldre- och funktionshinderomsorg*	
** Processorienterat arbetssätt med ökat personalinflytande ger ökad arbetsglädje*	
Gitarrmuseet omorganiseras	3,3 milj
** Gitarrutställningen till Länsmuseet under åren 2026-2027 (inom museets budget)*	
** Kommunens stöd till föreningen Guitars upphör*	
Minskat anslag Norrlandsoperan	5,0 milj
Minskat anslag Folkets Hus	3,5 milj
Minskat anslag Bildmuseet	2,0 milj
Minskat anslag Curiosum	1,0 milj
Minskat anslag för oförutsedda behov	10,0 milj
Minskat anslag Näringslivsservice (3 milj från drift, 7 milj från ”utveckling”, 1 milj övrigt)	11,0 milj
Minskat anslag Kommunikationsenheten	4,3 milj
Tillväxtanslaget halveras	10,4 milj
Verksamhetsutvecklingsanslagen flyttas till TN och IFN samt halveras	15,0 milj
Minskad investeringsbudget: Lägre avskrivningar	22,3 milj
Minskad investeringsbudget: Lägre räntekostnader	13,0 milj
SUMMA	**120,8 milj**
Kulturnämnden	
Kvinnohistoriska museet samordnas med Länsmuseet	**6,0 milj**
Kulturskolan återförs till För- och grundskolenämnden	
Ramminskning Kulturnämnden	40,1 milj
Ramökning För- och grundskolenämnden	-35,1 milj
SUMMA	**5,0 milj**
Differensen förklaras av samordningsvinster då kulturskolan åter hamnar under FGN	
TOTALSUMMA besparingar, inkomstökningar och omfördelningar	**131,8 milj**

Summering av Alternativbudgeten

Arbetarpartiets utgångsläge består av budgeten för år 2025 uppräknad med index- och volymökningar (ökade kostnader för personal, hyror och övrigt samt ökat antal barn, elever, äldre, m m). Siffrorna anges i miljoner kronor.

Nämnder	**Utgångsläge** Budget 2025 uppräknad med index o. volym	Besparingar o. effektiviseringar	Satsningar o. ökade utgifter	**Summa AP budget 2026**
Kommunstyrelsen	-1 316,3	102,8	-12,0	-1 220,5
Tekniska nämnden	-1 614,3		-22,5	-1 636,8
För- och grundskolenämnden	-2 379,6		* -58,5	-2 438,2
Gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden	-684,9		-4,5	-689,4
Individ- och familjenämnden	-1 864,3		-56,0	-1 920,3
Äldrenämnden	-1 498,4		-86,0	-1 584,4
Byggnadsnämnden	-65,0			-65,0
Miljö- och hälsoskyddsnämnden	-22,3		-5,0	-27,3
Kulturnämnden	-175,2	* 46,1		-129,1
Fritidsnämnden	-163,9		-2,0	-165,9
Kommunfullmäktige	-4,0			-4,0
Valnämnden	-19,9			-19,9
Personalnämnden	-1,3			-1,3
Umeåregionens brand- och räddningsnämnd	-105,3			-105,3
Överförmyndarnämnden	-16,8			-16,8
Gemensam IT-nämnd Umeå-Skellefteå-Vännäs	-1,9			-1,9
Gemensam PA-nämnd Umeregionen	-4,7			-4,7
Summa nämnder	**-9 938,2**			**-10 030,9**
Finansiella kostnader pensioner	*-14,3*			*-14,3*
Summa verksamheternas nettokostnader	**-9 923,9**			**-10 016,6**
Skatter och bidrag	10 249,8			10 249,8
Finansnetto	-41,2	13,0		-28,2
Resultatkrav	-205,0			-205,0

Specifikationer inom Kommunstyrelsen	**Utgångsläge** Budget 2025 uppräknad med index o. volym	Besparingar o. effektiviseringar	Satsningar o. ökade utgifter	**Summa AP budget 2026**
Stadsledningskontor, pol. verksamhet mm	-291,7	38,3	-5,0	-258,4
Kraftverksamhet	117,0			117,0
Kollektivtrafik	-166,6		-7,0	-179,6
Umeå Folkets Hus	-26,6	6,8		-19,8
Västerbottens museum	-18,4			-18,4
Norrlandsoperan	-34,4	5,0		-29,4
Friskvårdsbidrag	-7,7			-7,7
Fackliga förtroendemän	-13,9			-13,9
Utdelning från UKF	0,0			0,0
Tillväxtanslag	-20,8	10,4		-10,4
Verksamhetsutveckling – social hållbarhet	-6,0	** 6,0		0,0
Verksamhetsutveckling – klimat	-3,0	** 3,0		0,0
Verksamhetsutveckling – omställning	-6,0	** 6,0		0,0
Anslag för oförutsedda behov	-21,3	10,0		-11,3
Avskrivningar	-618,5	22,3		-596,2
Utrangeringar	-12,0			-12,0
Nettokostnad pensioner	-180,4			-180,4
Summa Kommunstyrelsen	**-1 316,3**	**102,8**	**-12,0**	**-1 220,5**

** Vi flyttar Kulturskolan från Kulturnämnden till För- och grundskolenämnden. Detta minskar budgeten för Kulturnämnden med 40,1 miljoner och ökar budgeten för För- och grundskolenämnden med 35,1 miljoner.*
*** Verksamhetsutvecklingsanslagen flyttas till Tekniska nämnden och Individ- och familjenämnden samt halveras.*

Finansieringsbudget och låneskuld

En jämförelse mellan AP och S+MP

De styrande i Umeå kommun har under en lång rad år agerat som om kommunen inte behöver en långsiktig planering när det gäller investeringarna och låneskulden. År 2009 var kommunens låneskuld 0 kronor. Sedan kom en tioårsperiod då kommunen gjorde stora investeringar – bland annat i kostsamma skrytbyggen som kulturhuset Väven och äventyrsbadet Navet. Under denna period ökade låneskulden dramatiskt. År 2019 låg Umeå kommuns låneskuld på hela 2 500 miljoner kronor (2,5 miljarder). Under tioårsperioden 2010-2019 hade alltså Umeå kommuns låneskuld ökat med 250 miljoner per år!

Sedan kom pandemin. Under några år fick kommunen stora statliga bidrag. Samtidigt var det färre som använde sig av kommunens service – det var exempelvis många äldre som valde bort hemtjänsten av rädsla för smittspridningen. Detta innebar att kommunen gick med mycket stora överskott. Till detta lades att byggandet minskade generellt i hela samhället. Kombinationen av stora överskott och minskade investeringar under pandemin innebar att Umeå kommun, under några få år, kunde betala av på sin låneskuld.

De senaste åren har låneskulden åter börjat öka. Under 2023 och 2024 ökade låneskulden med 551 miljoner. Detta motsvarar en ökning på ca 275 miljoner per år. Låneskulden ökar alltså i ungefär samma takt som under de tio åren 2010-2019!

Ingen medveten politik

Problemet är att svängningarna när det gäller låneskulden inte utgör resultatet av en medveten politisk styrning av kommunen. Under åren 2010-2019 ansåg de styrande Socialdemokraterna att det var bra att låneskulden ökade. De hänvisade bland annat till de nödvändiga investeringar som behövde göras i skolor, förskolor, äldreboenden, LSS-boenden, och så vidare. Och vi får inte glömma en rad skrytbyggen som Väven och Navet.

Under pandemiåren fortsatte S att lägga fram väl tilltagna investeringsbudgetar som skulle innebära att låneskulden fortsatte att öka. Men då pandemin gjorde att investeringarna och därmed låneskulden istället minskade var kommunens styrande inte sena att tala sig varma om hur bra det var att låneskulden minskade. Detta trots att deras egna budgetar, om de genomförts, hade inneburit raka motsatsen! När nu låneskulden åter ökar är S tillbaka i gamla spår och anser återigen att det är både bra och viktigt att låneskulden ökar.

Arbetarpartiet inser naturligtvis att det finns ett behov av att göra nödvändiga investeringar i skolor, äldreboende, förskolor, LSS-boenden, m.m. Men detta måste göras på ett medvetet och planerat sätt. Detta kräver en seriös diskussion bland annat om hur stor låneskulden ska tillåtas bli. Samt en prioritering av vilka investeringar som ska göras och vilka som inte ska göras – och när de ska göras.

Avsaknad av prioriteringar

Den metod som kommunledningen använt under många år är att besluta om en väldigt stor investeringsbudget. Det hör inte till ovanligheterna att investeringsbudgeten legat på över 1 500 miljoner. Samtidigt har det inte funnits mycket till prioriteringar mellan de olika investeringarna. Resultatet har blivit att de projekt som genomförts är de som ”hunnits med” – och inte nödvändigtvis de viktigaste projekten. Under åren 2020-2024 har i genomsnitt endast 51,2 procent av alla beslutade investeringar verkställts – alltså lite drygt hälften! Andelen investeringar som genomfördes var extra låg under pandemin. Men även åren 2023-2024, då investeringarna tog fart igen, var det endast 62,5 procent av de beslutade investeringarna som genomfördes i genomsnitt.

Det Arbetarpartiet efterlyser är en långsiktig planering och prioritering av investeringarna - och en seriös diskussion om låneskuldens utveckling. Det är mot denna bakgrund vår Alternativbudget innehåller en stram kostym för investeringarna. Syftet med detta är att åstadkomma en mer medveten prioritering av investeringsprojekten i Umeå kommun – samt att undvika en galopperande ökning av låneskulden.

Finansieringsbudget Arbetarpartiet

Miljoner kronor

	2026	2027	2028	2029	Total 2026-29
Investeringar	-700,0	-700,0	-700,0	-700,0	-2 800,0
Nettoutgifter mark- och exploatering	-161,7	-150,0	-150,0	-150,0	-611,7
Finansieras genom:					
Resultat	205,3	214,4	223,1	231,3	874,1
Avskrivningar	596,2	615,8	662,8	698,8	2 573,5
Pensionsavsättning	-28,2	-24,9	-20,9	-21,6	-95,6
Utökad låneskuld	**-88,4**	**-44,7**	**15,0**	**58,5**	**-59,7**

Finansieringsbudget Socialdemokraterna + Miljöpartiet

Miljoner kronor

	2026	2027	2028	2029	Total 2026-29
Investeringar	-1 611,9	-1 456,0	-1 066,2	-821,0	-4 955,1
Nettoutgifter mark- och exploatering	-161,7	-183,3	-174,8	-257,0	-776,8
Finansieras genom:					
Resultat	205,3	214,4	223,1	231,3	874,1
Avskrivningar	620,8	646,0	677,4	703,6	2 647,8
Pensionsavsättning	-28,2	-24,9	-20,9	-21,6	-95,6
Utökad låneskuld	**-975,7**	**-803,8**	**-361,4**	**-164,7**	**-2 305,6**

Kommentarer:

* Under de fyra åren 2026-2029 ökar Arbetarpartiet låneskulden med 59,7 miljoner. Budgetförslaget från S+MP ökar istället låneskulden med hela 2 305,6 miljoner. Skillnaden mellan AP och S+MP blir därmed 2 245,9 miljoner (2 305,6 – 59,7) under fyraårsperioden – d v s drygt 2,2 miljarder!

* Arbetarpartiets lägre låneskuld skulle innebära att Umeå kommun är mindre sårbar för de kostnadsökningar som kommer att uppstå på grund av de senaste årens räntehöjningar.

Bilaga 1

Arbetarpartiets Alternativbudget jämförd med budgeten från S+MP

Nämnder	AP 2026	S+MP 2026	Differens AP vs. S+MP
Kommunstyrelsen	-1 220,5	-1 348,4	127,9
Tekniska nämnden	-1 636,8	-1 633,7	-3,1
För- och grundskolenämnden	-2 438,2	-2 384,9	-53,2
Gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden	-689,4	-680,8	-8,6
Individ- och familjenämnden	-1 920,3	-1 872,2	-48,1
Äldrenämnden	-1 584,4	-1 511,6	-72,7
Byggnadsnämnden	-65,0	-65,5	0,5
Miljö- och hälsoskyddsnämnden	-27,3	-22,7	-4,7
Kulturnämnden	-129,1	-177,7	48,6
Fritidsnämnden	-165,9	-166,3	0,4
Kommunfullmäktige	-4,0	-4,0	0,0
Valnämnden	-19,9	-19,9	0,0
Personalnämnden	-1,3	-1,3	0,0
Umeåregionens brand- och räddningsnämnd	-105,3	-104,5	-0,8
Överförmyndarnämnden	-16,8	-16,8	0,0
Gemensam IT-nämnd Umeå-Skellefteå-Vännäs	-1,9	-1,9	0,0
Gemensam PA-nämnd Umeregionen	-4,7	-5,2	0,5

Kommentarer:

* Arbetarpartiet satsar 150,6 miljoner mer än S+MP på de fem stora nämnderna i Umeå kommun: Äldrenämnden, Individ- och familjenämnden, För- och grundskolenämnden, Gymnasienämnden samt Tekniska nämnden. Dessa nämnder omfattar ca 80 procent av Umeå kommuns totala driftsbudget.

* Skillnaden mellan AP och S+MP när det gäller Kulturnämnden och För- och grundskolenämnden beror till största delen på att vi flyttar ansvaret för Kulturskolan. Detta minskar budgeten för Kulturnämnden med 40,1 miljoner och ökar budgeten för För- och grundskolenämnden med 35,1 miljoner.

Bilaga 2

Två avgörande strukturförändringar

i ett tioårigt Handlingsprogram för Umeå kommun

Strukturförändring ett

Gemensamma förvaltningar

Till våra långsiktiga åtgärder hör att återinföra och vidareutveckla den *kommungemensamma förvaltningen* i kombination med ett *processorienterat arbetssätt*. När detta koncept avvecklades på initiativ av Alliansen och Vänsterpartiet förlorade kommunen mellan 300-500 miljoner kronor om året! (Socialdemokraterna och MP orkade endast stå emot Alliansen och V under sju dagar – ynkligt, ömkligt och ansvarslöst). Den väldiga fördelen med den kommungemensamma förvaltningen var att denna organisationsmodell kunde ta hand om nya stora arbetsuppgifter – utan extra kostnader. *Vinsten bestod i uteblivna kostnadsökningar trots ny och ökad arbetsbelastning.* Och för varje år som den kommungemensamma förvaltningen trimmades in blev den mer och mer effektiv. Hade modellen fått fortsätta – det tog nästan tio år från idé till verkställighet – hade den kommungemensamma förvaltningen bara blivit mer och mer effektiv. Det politiska ränkspelet från V och Alliansen å ena sidan, och principlösheten från S och MP å andra sidan, innebar att Umeås skattebetalare förlorade en metod som skulle ha förbättrat kommunens ekonomi med mellan 400-600 miljoner – varje år!

Det som gick förlorat var en uttalad strävan efter ett gemensamt ansvarstagande för helheten och som tog sig uttryck i samarbete över de kommunala verksamheternas gränser. Arbetarpartiet föreslår inte en enda ny kommungemensam förvaltning. Idag föreslår vi fyra förvaltningar. Se nedan:

1. Utbildnings- och kulturförvaltningen

I denna skulle dagens förvaltningar för *Utbildning* samt *Kultur* ingå. Denna förvaltning skulle arbeta för de två skolnämnderna samt kulturnämnden.

2. Socialförvaltningen

I denna skulle dagens förvaltningar för *Stöd och omsorg* samt *Äldreomsorg* ingå. Denna förvaltning skulle arbeta för Äldrenämnden och Individ- och familjenämnden.

3. Samhällsbyggnads- och miljöförvaltningen

Här samlar vi dagens förvaltningar för *Samhällsbyggnad*, *Teknik och fastighet* samt *Fritid*. Denna förvaltning skulle främst arbeta för Tekniska nämnden, Byggnadsnämnden, Fritidsnämnden samt Miljö- och hälsoskyddsnämnden.

4. Stadsledningskontoret

Denna förvaltning tar hand om övrig verksamhet.

Strukturförändring två

Ett processorienterat arbetssätt – och ökat personalinflytande

En miljard är inte alltid en miljard. I Arbetarpartiet är vi övertygade om att det finns en väldig positiv kraft i form av "styrkan från golvet". Vi talar om kunnandet hos personalen inom äldreomsorg, socialtjänst, skola och förskola; inom städ, gator och parker; inom övriga kommunala verksamheter. Denna styrka måste bara släppas loss. I detta ingår bland annat metoden att överlåta problemlösningar till de närmast berörda.

Om *styrkan från golvet* används på rätt sätt kommer varje arbetad timme att innebära mer – mer produktion, mer trivsel, större trygghet samt mindre sjukfrånvaro. Dessa positiva effekter gäller i första hand för de anställda, oavsett om arbetsgivaren är offentlig eller privat, men de positiva effekterna kommer även att gynna elever och äldre samt övriga umebor.

Alltför ofta handlar debatten, i och utanför kommunfullmäktige, om huruvida verksamheterna ska toppstyras av politiker eller om verksamheterna ska styras av marknadskrafternas jakt på vinst.

Tredje ståndpunkten – ökat personalinflytande
Arbetarpartiet vill föra fram en tredje ståndpunkt, och det är att öka personalinflytandet! I detta sammanhang vill vi föra fram det tänkande som kan sammanfattas i begreppet ”processorienterat arbetssätt”. Detta gäller på golvet. Men principerna kan även tillämpas längre upp i organisationerna – och på olika arbetsplatser.

Låt oss uttrycka det hela på följande sätt: En miljard är inte alltid en miljard. Låt oss ta dagens Äldrenämnd (ÄN) som ett exempel (även andra nämnder skulle kunna användas). Denna nämnd tilldelas idag drygt 1,5 miljarder kronor om året för att utföra sina uppgifter. Med rätt arbetssätt och genom att personalen ges ökat inflytande – exempelvis över schemaläggning, tillsättning av chefer och arbetsmiljö – kommer trivseln och motivationen att öka, sjuktalen och personalomsättningen att minska. Detta kommer i sin tur även att leda till ökad produktivitet. Det blir en win-win-situation!

En miljard är inte alltid är en miljard
Med en bra arbetsledning och personalpolitik – präglad av trivsel och kreativitet – kan en budget på en miljard innebära en ”produktion” av vård och omsorg som motsvarar 1,25 miljarder! Alltså 25 procent mer. Men detsamma kan även gälla i motsatt riktning. En dålig arbetsledning och personalpolitik – präglad av toppstyrning, tystnadskultur och repressalier mot visselblåsare – riskerar att öka sjukfrånvaron och personalomsättningen samtidigt som trivseln och initiativkraften minskar. Med ett sådant arbetssätt finns risken att den satsade miljarden endast ”producerar” omsorg för 750 miljoner! Alltså 25 procent mindre.

Insikten om att ”styrkan från golvet” måste tas tillvara genom ett processorienterat arbetssätt med ökat personalinflytande, där både problem och nya idéer, löses respektive verkställs, av de närmast berörda kommer att både öka trivsel och produktivitet.

1 + 1 = 3
Lägger vi sedan samma vårt förslag på en ny och krympt *förvaltningsorganisation* (strukturförändring ett) med vårt förslag på ett *processorienterat arbetssätt* (strukturförändring två) kommer dessa två strukturförändringar, tillsammans, att öka trivseln, förbättra arbetsmetoderna, minska byråkratin och ge umeborna mer resultat per skattekrona än idag. Dessa två strukturförändringar kommer att samverka på ett sådant sätt att de ger mer än varje reform var och en för sig själv. Ibland kan 1 + 1 bli mer än 2. Dessa två strukturförändringar utgör helt avgörande inslag i Arbetarpartiets tioåriga handlingsprogram för Umeå kommun.

Bilaga 3

Utredningsuppdrag

Kommunens ekonomi

1. Kommunstyrelsen ges i uppdrag att framställa tioåriga prognoser för kommunens intäkter och kostnader, samt investeringsbehov och låneskuld, för att i ett tidigt skede kunna ta fram och diskutera vilka åtgärder som är nödvändiga för att kommunen ska undvika förödande underskott i framtiden.

2. KS ger nämnderna i uppdrag att, i samband med budgetarbetet, ta fram underlag när det gäller nämndernas kostnadsökningar/-minskningar från ett år till nästa till följd av index och volym.

3. KS ges i uppdrag att utreda dels hur museiverksamheten ska kunna samordnas bättre både vad gäller fysisk placering, dels i syfte att sänka kostnaderna. Det finns numera bland annat ett länsmuseum, ett bildmuseum, ett kvinnohistoriskt museum, Guitars, m.fl.

Kommunens organisation

4. KS får i uppdrag att utreda förutsättningarna för en sammanslagning av nuvarande förvaltningar till följande fyra ***övergripande*** förvaltningar:
* *Utbildnings- och kulturförvaltningen*. Ansvariga nämnder: FGN, GVN, KN
* *Socialförvaltningen*. Ansvariga nämnder: IFN, ÄN
* *Samhällsbyggnads- och miljöförvaltningen*: Ansvariga nämnder: TN, BN, MHN, FN
* *Stadsledningskontoret.*

Ledarskapskultur och arbetsplatsdemokrati

5. KS får i uppdrag att granska den rådande ledarskapskulturen bland kommunens chefer samt avskeda eller omplacera individer som inte lever upp till grundläggande krav på öppenhet, demokratiskt sinnelag och respekt för personalens yrkeskunnande.

6. KS får i uppdrag att utarbeta en modell för processorienterat arbetssätt med målsättningen att personalinflytandet ska öka över exempelvis schemaläggning, tillsättning av chefer och arbetsmiljö. Syftet med ett processorienterat är att släppa lös ”styrkan från golvet” med målsättningen att öka trivseln, förbättra arbetsmetoderna, minska byråkratin och ge umeborna mer resultat per skattekrona än idag.

Satsa på vård och omsorg samt skola

7. Äldrenämnden ges i uppdrag att utreda förutsättningarna för att införa en utbildnings- och karriärstege inom äldreomsorgen.

8. Individ- och familjenämnden ges i uppdrag att utreda förutsättningarna för att införa en utbildnings- och karriärstege inom funktionshinderomsorgen.

9. För- och grundskolenämnden ges i uppdrag att utreda hur barngrupperna inom förskolan ska kunna minskas, i rådande läge med minskat barnafödande, genom att exempelvis behålla personal som annars skulle anses övertalig.

Bekämpa hedersförtryck och religiös extremism

10. AB Bostaden och övriga delar av Umeå kommunkoncern ska inte hyra ut lokaler till föreningar eller församlingar som bidrar till att sprida uppfattningar som står i strid mot svensk lagstiftning. Umeå kommun måste införa uthyrningsregler för lokaler till föreningar/församlingar som försvårar för extremistiska och våldsbejakande organisationer att sprida sitt budskap.

11. Skärp uppföljningen och kontrollen av de föreningar som erhåller offentligt stöd av fritidsnämnden och kulturnämnden. Inte en enda skattekrona ska riskera att betalas ut till extremistiska och våldsbejakande organisationer.

12. KS ges i uppdrag att genomföra en kartläggning av hedersförtryckets utbredning bland alla elever på Umeås grundskolor och gymnasier. Kartläggningen ska vara byggd på de metoder som använts i Stockholm, Göteborg, Malmö och Uppsala.

Samhällsplanering

13. KS ges i uppdrag att utarbeta en utvecklingsplan för att öka tillgängligheten för umeborna att ta del av det fantastiska, obebyggda och sammanhängande grönområdet nedströms Backens kyrka och fram till Tvärån. Detta skulle kunna ske med relativt små insatser som exempelvis sittplatser och grillplatser av samma karaktär som finns runt Nydalasjön.

Miljö och klimat

14. KS utreder vad som skulle vara mest effektivt i Umeå när det gäller att få fler bilister att börja åka kollektivt med betoning på prissättning och turtäthet.

15. KS utreder vilka vinster som kan göras när det gäller att minska utsläpp av kvävedioxid, speciellt inom centrumfyrkanten, vid införandet av samordnade varutransporter.

16. KS ges i uppdrag att ansvara för att kommunens översiktsplaner, fördjupade översiktsplaner samt detaljplaner inte får försämra kommunens förmåga att klara miljökvalitetsnormerna för bl a kvävedioxid och partiklar i centrala Umeå. Alternativt uttryckt: Att lagens bokstav och anda inarbetas i Umeå kommuns samhällsplanering.